

K. MORKŪNAS

DĖL POROS HIDRONIMŲ

A. Vanago knygos „Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas“ (V., 1981) recenzijoje (B XX(1) 82–88) V. Vitkauskas, ribodamasis „vienu klausimu – tarminės leksikos pavyzdžių geografijos taikymu etimologijai ir formų transponavimu į bendrinę kalbą“, konstatuoja: „... žodynas ir šiuo požiūriu yra parengtas gana gerai, bet šiokių tokių abejotinių dalykų lyg ir pasiliko“ (p. 82). Kas naudosis minėtu žodynu, suprantama, atras jame ir netikslumų, ir vienokių ar kitokių trūkumų, nes dideliame ir ypač tokio pobūdžio darbe visiškai jų išvengti neįmanoma. Tuo labiau, kad klysta ir mažų rašinių autoriai. Recenzento patarimuose, kaip dalies „abejotinių dalykų“ žodyne galima būtų išvengti vieno kito tarminio reiškinių geografija irgi nurodyta ne taip, kaip derėtų. Tie netikslumai, kartą patekę į spaudą, mažiau lietuvių tarmes pažįstančius skaitytojus gali ir klaidinti.

Atkreipęs dėmesį į žodyno autoriaus abejonę dėl vieno upės vardo transponavimo į bendrinę kalbą, V. Vitkauskas rašo: „Šašuolių apylinkių *Nosėvela* (žodyne antraštinė forma *Nosėvela*. – K. M.) manoma galinti būti *Nasėvela* (p. 231). Jei būtų patikrinta vietoje, tai abejonių būtų nelikę: nekirčiuota šaknis *nos-* būtų tariama *nus-*, o *nas-* nepakistų“ (p. 85). Deja, Ukmergės rajono Šešuolių¹ (kaip ir gretimose) apylinkėse vietoj bendrinės lietuvių kalbos nekirčiuoto žodžio kamieno *o* tariama ne *u* (redukuotas, menkai labializuotas *u*), bet trumpas balsis *a* (žr. Lietuvių kalbos atlasas. – V., 1982, t. 2, žemėl. nr. 36). Taigi nekirčiuota šaknis *nos-* čia taip pat tariama *nas-*.

Recenzento teigiama (p. 85), jog „Pabaiskas yra rotininkų šnekta, todėl tarimas *Golba* gali rodyti čia esant toponimą *Gálba* (p. 104)“. Tačiau nė vienas kalbininkas, vienaip ar kitaip klasifikavęs lietuvių tarmes, Pabaisko (Ukmergės raj.) nėra priskyęs vadinamiesiems rotininkams, t. y. grupei šnekčių, kurios žodžio kamieno kirčiuotą balsį *a* verčia *o*. Pabaiskėnų šnektoje tas *a* tariamas kaip ir bendrinėje lietuvių kalboje. Minėtos citatos vienu netikslumu pagrįstas ir kitas spėlio-

¹ A. Vanago žodyne vartojama forma *Šešuoliai*, kuri priimta pastarųjų metų oficialiuosiuose šaltiniuose, žr. Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas. – V., 1976, d. 2, p. 302.

jimas – tik pabaiskėnų šnektos plotu tekančiam nedideliame Šventosios upės kairiajam intakui peršama nebuvelė vardo forma *Gálba*. A. Vanago žodyne antraštine šio upėvardžio forma pateikiama *Galbà*, o toliau pasakyta, kad tārīama ir *Golba* (kirčio vieta nenurodyta). Šių pastabų autorius įvairiuose Pabaisko apylinkės kaimuose taip pat yra girdėjęs abi tas formas: *Galbà* (Ulỹčninkai, Vařkalės) ir *Gólba* (Nenórtai, Sargėliai). Pirmoji forma yra ketvirtos kirčiuotės, t. y. turi tvirtagalę šaknį, plg. vns. kilm. *Galbōs*, vns. gal. *Gal̃ba* (vietos šneka – *Gal̃bu*), vns. viet. *Galbōj*. Antrąją formą (jeigu ji nėra tos apylinkės lenkuojančių žmonių iškreipta vietoj pirmosios) galima manyti turint atitrauktą kirtį iš galūnės. Ją atitiktų kirčio neatitraukiančios (ir nepriklausančios rotininkams!) Molėtų rajono Luokesės apylinkės gyvenamosios vietos pavadinimas *Golbà*.

Recenzentas mano, kad jo „viena kita pateikta korektūra, kitas ar kitoniškas samprotavimas žodynui [...] išeis į naudą“. Gal ir šios korektūrų korektūros nebus kai kam be naudos.